

УДК 745.52.012:930"19/20"

Олександра **Пенчук**

кандидат технічних наук,
доцент, завідувач кафедри технологій
та конструювання швейних виробів
Київського національного
університету культури і мистецтв

Ліана **Білякович**

кандидат технічних наук,
професор Київського університету
імені Бориса Грінченка

Значення декорування текстильних матеріалів у створенні художнього образу костюму межі ХХ – ХХІ ст.: історіографічний аспект

Анотація. У статті розглядаються вітчизняні та зарубіжні наукові публікації, які розкривають образність декорування тканин у дизайні одягу кінця ХХ – початку ХХІ ст. Проводиться їх систематизація та аналіз, визначені проблеми, які потребують подальшого вивчення, узагальнення або ж деталізації. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених дизайну одягу та декоруванню тканин на межі тисячоліть, лише незначна частина науковців торкається теми творчого симбіозу художнього текстилю з моделюванням, попри зауважені дослідниками високий естетичний рівень таких експериментів, індивідуалізацію творчого методу та перспективність авторських знахідок. Відзначено, що мистецтвознавчий аспект образної мови сучасного костюму розглядається фрагментарно, акцент часто робиться на етнографічній та технологічних складових процесу формотворення. У статті пропонується комплексний історіографічний аналіз інтерпретації в науковій літературі образних знахідок українських і закордонних дизайнерів, які звертаються до різноманітних традиційних і нових способів декорування текстилю, таким чином створюючи так звані «канони» у галузі дизайну одягу.

Ключові слова: декорування тканин, образ, дизайн одягу межі ХХ – ХХІ ст., історіографія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з функцій дизайну одягу є відображення естетичних ідеалів епохи, тому широке коло проблем, пов'язаних з образним наповненням різнопланових засобів виразності костюма, викликає постійне зацікавлення науковців. Процес моделювання потребує нових актуальних підходів, і джерелом натхнення часто стає матеріал, з яким працює дизайнер, який сам є водночас об'єктом і продуктом дизайнерських пошуків. У цьому контексті текстильні матеріали та техніки їх декорування володіють невичерпним потенціалом для творчості художника-модельєра у процесі віднайдення індивідуалізованого образного вирішення сучасного костюму. Якісне теоретичне опрацювання найкращих надбань дизайнерського мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ ст. необхідне не лише з наукової, але й з практичної точки зору, у першу чергу, для використання цього досвіду в проектуванні одягу та у плеканні культурно-естетичних запитів споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дизайн одягу як одна з найдинамічніших соціокультурних сфер останнім часом усе більше стає предметом зацікавлення науковців. Синтетизм галузі сприяє міждисциплінарному підходу, тому більшість праць розглядають дизайн-діяльність з економічної, філософської, культурологічної, психологічної, технологічної та інших точок зору. Частина публікацій присвячена складному й суперечливому симбіозу мистецтва і моди. Багато мистецтвознавців зосереджені на проблемах декорування тканин у художньому чи промисловому аспектах, які завжди певним чином перетинаються.

На цьому загальному тлі залишається актуальною потреба комплексного вивчення засобів виразності художньої мови сучасного костюму, серед яких особливе місце належить декоруванню тканин. У публікаціях значної частини вітчизняних науковців ставиться проблема глибшого опрацювання саме мистецтвознавчих аспектів дизайну одягу.

Об'єктом дослідження стали наукові праці, що стосуються проблем декорування тканин у дизайні кінця ХХ – початку ХХІ ст. Предметом дослідження є стан теоретичного опрацювання в науковій літературі теми декорування як важливого образного засобу проектування дизайнерського одягу. Для

здійснення історіографічного дослідження як мети наукової розвідки необхідно розв'язати наступні завдання: вивчити та систематизувати публікації, що стосуються теми дослідження; виділити невіршені раніше частини загальної проблеми; визначити пріоритетність основних напрямків наукових пошуків.

Методологічною основою дослідження стали розроблені гуманітарними науками принципи системності, у тому числі комплексний аналіз наукових публікацій.

Виклад основного матеріалу. Дизайнерські пошуки, особливо в концептуальній, високій моді та арт-дизайні, часто пов'язані саме з практиками декоративно-прикладного мистецтва: художньою обробкою шкіри, металу, дерева та різноманітним декоруванням тканин. Тут використовуються традиційні техніки: ткацтво, вишивка, макраме, звалювання, оригамі, печворк, ткання скрученими смужками тканини, закладання (з прошиванням або без) різноманітних форм складок, малярство на тканині; а також новітні: колаж, аплікація, квілт, асамбляж, обкручування; широка палітра прийомів гофрування, прорізування, термохімічної обробки, проклеювання, авторські техніки. У процесі моделювання спостерігаємо незвичне застосування відомих технік, таких, наприклад, як плетення гачком, в'язання із застосуванням маргінальних матеріалів тощо. Подібні завдання у розширенні не лише власних меж, але й поглядів на нетрадиційне застосування матеріалів, ставить сучасний «концептуальний» текстиль, зближуючись таким чином і з образотворчим, і з дизайнерським мистецтвом. Як бачимо, наукове осмислення творчого методу дизайнерів і художників текстильної галузі в процесі їхньої співпраці вкрай важливе для образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва, дизайн-освіти в Україні.

Багато праць порушують зазначену проблему в загальнотеоретичному аспекті. Антологія «Мода і мистецтво», яку уклали А. Гечі та В. Карамінас, висвітлює суперечливі, але симбіотичні відносини між мистецтвом і модою [35]. Публікація Ф. Мюллер «Мистецтво і мода» також присвячена аналізу взаємовпливів сучасного мистецтва та костюму, які сприяють культурному збагаченню та еволюційному розвитку цих галузей, обміну арсеналами засобів і прийомів художнього впливу [36]. Концептуальні та образно-естетичні характеристики дизайну одягу в контексті постмодерної мистецької ситуації пропонують дослід-

ники історії моди З. Тканко [24] і Ю. Легенький [19]. М. Кузнєцова розглядає феномен «мистецькості» авторського костюму як якісну категорію, що визначає високу інформативність і виразність мистецького твору. Авторка вважає основним стилетворчим фактором і засобом виразності саме матеріали. Авторка доводить, що, «обираючи певні матеріали та способи обробки, дизайнери «занурюють» глядача у часовий і культурний контекст [15]. Ю. Наседкіна, досліджуючи категорії постмодернізму в контексті сучасної моди, вказує на звертання дизайнерів до фактури матеріалів, які донедавна не розглядалися як відповідні для костюму – пластику, целофану, паперу, плівок, металевих пластин, лазерних дисків тощо [25, с. 85]. Розглядаючи одну з категорій постмодернізму – «естетичні мутації», Ю. Наседкіна визначає нову образність: «Ця тенденція проявилася і в галузі дизайну одягу: в різноманітній підкресленій хаотизації та динамізації форм, або навмисно кричущих контрастах ліній та кольорів; абсурді або потворності; поєднанні абсолютно незвичайного або абсолютно неможливого, зокрема, екстравагантні поєднання фігур та елементів; гіпертрофії і гротеску форм, порушенні пропорцій, карикатурності. Вартісність форми тепер визначається не впорядкованістю і організованістю, а образністю, що збагачує людину емоційно, в індивідуальності та новій виразності» [25, с. 86]. І. Плешкова розглядає концептуальний костюм з позицій сучасного дизайнознавства як об'єкт-артефакт, що декларує певні світоглядні цінності у формі візуальної метафори. Твори дизайнерів, на думку дослідниці, вибудовуються подібно до візуальних знаків або текстів, що завжди звертаються до того, що не належить матеріальній формі: до авторських інтерпретацій, до аналізу функціонування модних інституцій, до питань осмислення моди загалом [26].

Концептуальність проектного вирішення, що обумовлює характер художнього образу костюму, досліджує І. Єременко [9]; А. Затулій пропонує власну концепцію «авангардного костюму» як такого, що швидко втрачає авангардність феномена-модулятора нових тенденцій у світі моди, що характеризується низкою інноваційних якостей, ознак, властивостей і виконує нові, відповідні актуальним потребам часу, функції. Авторка зауважує, що «вичерпання формотворчих і колористичних вирішень визначає інтерес дизайнерів до пошуку інших джерел авангардних

вирішень. Кінець XX – початок XXI ст. відзначені особливою експансією мовних ігор...» [8, с. 28]. М. Мельник вважає, що в умовах глобалізації мода комерціалізується, основним призначенням її образів стає формування масових споживчих потреб. У художніх практиках моди, на думку дослідника, образотворчі зусилля пересуваються із сфери виробництва у сферу комунікацій, привертаючи загальну увагу та викликаючи бажання споживати. Мистецтво витісняється рекламою, що, згідно з принципами менеджменту й маркетингу, створює символічні, віртуальні, а не реальні художні цінності [18].

Як бачимо, образність дизайну одягу межі XX – XXI ст. розглядається в руслі постмодернізму, виявляючи свою особливу мову, комунікативність, іронічність, схильність до компіляцій і цитувань та інші характеристики, що властиві мистецтву костюму. Практично всі дослідники відзначають зміщення векторів образотворчості в дизайні та унікальність комунікативної ролі і матеріалу, і декору костюму.

К. Гейл та Я. Каур у ґрунтовному теоретико-прогностичному дослідженні «Мода і текстиль: народження нових тенденцій» роз'яснюють природу стосунків текстилю з індустрією моди, підкреслюють природу їхньої успішної взаємодії. Дослідники розглядають також перспективні напрямки в текстильній індустрії, від біо- до нанотехнологій, які в майбутньому можуть не лише розширити ергономічні та естетичні функції дизайну, а й здійснити масштабні структурні зміни в різних галузях. У історичних, економічних, екологічних, семіотичних і образно-естетичних аспектах аналізуються окремі способи декорування тканин: оздоблення блискітками [5, с. 61-63], пір'ям [5, с. 63-66], шкірою та хутром [5, с. 72]. Автори зазначають, що текстильні технології на сучасному етапі розвиваються набагато динамічніше, ніж дизайн одягу, незважаючи на багаті образотворчі традиції останнього.

У контексті комплексного розгляду історіографії пропонованої теми зупинимося на дослідженнях вітчизняних мистецтвознавців О. Лагоди, М. Кісіль, Н. Чупріної, Х. Байрамової, М. Сусук. Так, наприклад, Н. Чупріна у співавторстві з Х. Байрамовою та М. Сусук відзначає роль ручної праці в оздобленні дизайнерських виробів як перспективної з точки зору екологічних проблем сучасності [33; 34]. Теоретичне осмислення образності в костюмі пропонує

О. Лагода: «художній образ костюма в дизайні одягу слід розуміти як результат складного процесу, що відтворює індивідуальність творчого мислення, уяви та естетичної культури митця, відображає його суб'єктивне світосприйняття, яке вирізняється особливою емоційною насиченістю» [16, с. 83]. Дослідниця доводить, що дизайнер безпосередньо проектує образ одягу – речі, а опосередковано – образ людини. Цей процес, як вважає авторка, підвладний стилю (епохи, в дизайні, авторському), напрямку в дизайні одягу (прет-а-порте, от-кутюр, авангардна мода) та модним тенденціям, які характеризують окремо взятий період [16, с. 82]. У дисертаційній роботі «Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ – початку ХХІ століття» О. Лагоди визначено три типобрази: «меланхолійно-романтичний», «емансиповано-провокативний» та «андрогінно-маргінальний» та прослідковано їх еволюцію протягом означеного періоду. Дослідниця робить висновки, що «художня образність передбачає художнє моделювання соціально-культурних ситуацій, композиційне формоутворення цілісних ансамблів і смислотворення, які реалізуються в структурі костюму. Тому естетична свідомість дизайнера, відображена в стилі одягу, генерує стереотипні образи і види, і смислові. Водночас, свідомо сформований дизайнером образ костюму характеризується варіативністю, багаторазовим індивідуальним прочитанням у процесі його функціонування. образи костюму відповідають певним естетичним ідеалам часу, мають властивість еволюціонувати й одночасно існувати в моді» [18, с. 159].

М. Кісіль у дисертаційній роботі «Концепції формоутворення костюма в західноєвро-пейському дизайні ХХ ст.: витоки, розвиток, тенденції» на основі аналізу робіт дизайнерів (Д. Гальяно, К. Лакруа, Ж.-П. Готьє) виокремлює та обґрунтовує концепцію формально декоративної символіки, основною ідеєю якої є декоративно-орнаментальне та фактурно-оздоблювальне вирішення частин форми чи форми загалом [12, с. 14]. Дослідниця продовжує аналізувати цю концепцію у контексті фактурного формотворення одягу [13; 14]. Фактури з формотворчими властивостями, на думку М. Кісіль, поділяються на суцільнокроєні (буфи та складки), нашивні, вшивні та оригамі. Розглядаючи методи та прийоми формотворення фактур, авторка підкреслює, що ці прийоми є водночас і декоративними, і формотворчими [14, с. 92].

На тлі різнобічних підходів до питання образного значення

декорування тканин у дизайні одягу найбільшу увагу привертають праці О. Лагоди. Таким чином, можна констатувати, що серед вітчизняних мистецтвознавців саме О. Лагода та М. Кісіль найближче підійшли до вирішення пропонованої проблематики в процесі дослідження особливостей дизайну костюму межі XX – XXI ст., однак роль декорування тканин у контексті образних характеристик костюму авторки висвітлюються фрагментарно.

Велика частина мистецтвознавчих досліджень порушує питання декорування тканин поза межами дизайну одягу. Деякі з них акцентують увагу на промисловому виробництві, у якому задіяні художники-проектанти, інші – зосереджені на аналізі розвитку всіх різновидів вільної текстильної творчості. Так, Т. Маришук у статті «Стилістичні ознаки художньо-промислових тканин для одягу в Україні другої половини XX – початку XXI століття» класифікує асортимент продукції текстильних підприємств за сезонністю, матеріалами та технікою виробництва, акцентуючи увагу на колористичному й композиційному вирішенні декору [21]. Докладно проаналізована орнаментика, однак образно-стилістичні ознаки одягових тканин залишилися нерозкритими. У своїй наступній праці авторка характеризує промислове ткацтво 90-х років XX ст., яке було зорієнтоване на масове забезпечення тканинами. Відтак, зазначає дослідниця, естетичні властивості нерідко були морально застарілими порівняно із закордонними аналогами. Т. Маришук вказує також на стрімкий занепад галузі промислового ткацтва протягом 1990-х рр. [22, с. 1111]. У дисертації І. Теслюк, присвяченій українській промисловій вибітці другої половини XX – початку XXI ст., у межах культурологічного підходу розглянуто засоби художньої виразності образотворчого мистецтва, фотомистецтва, експерименти з плоскими об'ємами та фактурами, імітації аплікації в промисловому виробництві. Виявлено особливості індивідуальних авторських манер М. Кирницької, Н. Грибань, Н. Бондаренко та О. Стаховської. Авторка вважає, що роботи митців промисловості у батиковій техніці сприяли збагаченню художньої мови орнаментованих тканин та розвитку дизайнерського мислення [30].

Ольга Луковська у дисертаційному дослідженні художнього ткацтва Львова відзначає, що мистці кінця XX ст. «надають особливої уваги розкриттю декоративних якостей ткацького

матеріалу, природна краса якого підкреслюється використанням різноманітних фактур – меланжування, перебірне ткацтво, ворс тощо. Збагачення структури тканого виробу досягається і за рахунок використання мішаних технік ткацтва та поєднання їх з різними текстильними техніками. Такі риси притаманні творчості С. Бурак, В. Ганкевич, Л. Гошовського, О. Парути-Вітрук та інших митців» [20, с. 14].

Важливі аспекти розвитку розпису по тканині на межі століть висвітлює Н. Соболевська. Зокрема вона акцентує поєднання розпису з іншими матеріалами й техніками, що надає мистецтву зовсім нову якість (батик на папері, літографія на тканині, мішані техніки та ін.). Авторка відзначає тенденцію інтелектуалізації живопису на тканинах одночасно з іншими видами мистецтва. Окрім того, Н. Соболевська ставить вкрай актуальне питання щодо розроблення оновленого термінологічного апарату зазначеної проблематики [28, с. 1106]. Публікація Д. Боб'як розглядає цю проблему локально, зосередившись на розписах по тканині західного регіону України [3]. Дослідниця охоплює і промисловий дизайн, і суто мистецькі пошуки, торкаючись питань призначення розписаних тканин, тематики, матеріалів, технік і способів їх комбінування. Визначені найважливіші імена та виставкові заходи, пов'язані з мистецтвом текстильного розпису кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Вартими уваги є окремі приклади аналізу застосування декору тканин у дизайні одягу. О. Лагода розглядає творчий метод О. Залевського, Л. Кисленко, О. Бабенко, Х. Гусіної, О. Громової, В. Гресь, Л. Пустовіт, О. Гапчук, О. Земської і О. Ворожбит, Р. Богуцької, О. Караванської, О. Моняка, Д. Дорожкіної, О. Вариводи, І. Каравай, А. Тана, М. Муляр [17; 18]. В. Будяк вказує на активне застосування декорування тканин (пайетки, гаптування бісером, вставки з хутра та пір'я) у процесі створення європейськими дизайнерами одягу в стилі «гламур» [4]. О. Цимбалюк уводить до наукового обігу приклади декорування тканин у ранній дизайнерській творчості О. Караванської, Р. Богуцької, О. Мухи, відзначаючи, зокрема, співпрацю останньої з майстринею батику О. Звір у процесі створення колекції весільних суконь 2003 р. На межі століть, як підсумовує авторка, дизайнерки активно працювали в галузі сценічного одягу, що також стало вагомим аргументом для застосування різноманітних технік ручного оздоблення тканин

[32]. У третьому розділі дисертації «Мистецтво костюму в Україні кінця XX – початку XXI століття: тенденції, школи, національна специфіка» О. Тканко зосереджує свою увагу на роботах митців, які працюють у галузі сценічного та виставкового костюму, що дозволяє їм досягнути виражальними засобами максимальної образності. Це твори В. Фурика, С. Єрмакова, О. Мухи, окремі роботи інших українських модельєрів. «Образно-виражальні засоби творення ансамблевості в костюмі складають форма, пластика, фактура, декор, колорит, які максимально образно і виразно звучать в роботах художників сценічного та виставкового костюму, що дозволяє їх віднести до школи високої моди», – вважає дослідниця [31, с. 14]. Як бачимо, зібраний науковцями матеріал перспективний в контексті доповнення, систематизації та аналізу.

Вивчення окремих творчих прийомів декорування тканин у контексті дизайну одягу пропонують А. Дідух, О. Жидких, О. Тригуб, О. Сиротенко, М. Переяслова, М. Артеменко, Л. Білякович та О. Чорна. А. Дідух описує аплікацію як засіб декорування дизайнерського одягу [6, с. 25-28], пропонуючи класифікацію за трьома напрямками: образотворчим, декоративним і конструктивно-модельовальним. У наступній публікації А. Дідух пропонує класифікацію за трьома різновидами аплікацій: проста, складна і знімна. Крім того, авторка розрізняє типи технік використання аплікації: накладна аплікація, квілт і печворк. Проста накладна аплікація, з точки зору дослідниці, найбільше поширена, характеризується використанням центральної рапортної фризивої та лінійної композиції [7]. О. Жидких та О. Тригуб здійснили аналіз прийомів декорування техніками батик і печворк, у результаті якого виявлені принципи їх поєднання з конструктивно-технологічними прийомами формотворення одягу. Досліджено алгоритм послідовності виготовлення одягу із застосуванням цих технік і класифіковано способи їх використання в декоруванні одягу [10]. О. Сиротенко у співавторстві з М. Переяславою запропонували процес удосконалення етапів розробки схем аплікацій, що передбачає використання наступних принципів уніфікації: подібності геометричних фігур, трансформації та масштабування лекал, скорочення кольорової гами матеріалів на основі використання сучасних комп'ютерних технологій [27]. У публікаціях цих авторів розглядаються композиційні та конструктивно-технологічні аспекти декорування, поза увагою

дослідників залишається образна складова у проектуванні одягових виробів.

Інший, системніший підхід пропонують М. Артеменко, О. Кириченко, А. Баранова, Л. Білякович і О. Чорна, аналізуючи не лише структурні та конструктивно-технологічні особливості, але й образний потенціал окремих способів декорування тканини. М. Артеменко вводить до наукового обігу та систематизує конструктивно-технологічні прийоми досягнення додаткової декоративності в текстильній витинанці, такі як уведення швейної фурнітури, кольорових елементів, накладання на кольоровий фон, створення 3D-ефектів, декоративне оздоблення контурів рисунка, нашарування елементів різного кольору. Авторка наводить численні приклади застосування витинанки у колекціях відомих дизайнерів [1]. О. Кириченко і А. Баранова класифікують види оздоблень у дизайні в контексті створення зорових ілюзій [11]. Л. Білякович у співавторстві з О. Чорною дослідили можливості взаємного поєднання різних базових формотворчих елементів мозаїчного оригамі в процесі проектування одягу [2].

Висновки. Огляд теоретичного опрацювання теми дозволяє зробити кілька узагальнень:

1. Декорування текстилю у костюмі межі ХХ – ХХІ ст. у науковій літературі розглядається фрагментарно або надто узагальнено, часто в контексті композиційного або технологічного вирішення. Образні характеристики декору залишаються поза увагою більшості дослідників.

2. Український костюм означеного періоду, що сьогодні вже став завершеним явищем, залишається маловивченим на тлі великої кількості праць, присвячених українському традиційному народному вбранню в науковій літературі. У вітчизняній історіографії основний акцент ставиться на етнодизайні та, відповідно, етнічних інтерпретаціях у декоруванні тканин.

3. У вітчизняному мистецтвознавстві відсутні праці, які б комплексно систематизували досвід декорування тканин у дизайнерських пошуках кінця ХХ – початку ХХІ ст. і здійснювали аналіз його образно-значеннєвих характеристик.

Перспективи подальших розвідок полягають у класифікації та системному аналізі образності декорування тканин у контексті дизайну одягу межі ХХ та ХХІ ст. У контексті глобалізаційних процесів перспективним виглядає порівняльний

аналіз досвіду експериментів з текстильним декором українських і зарубіжних модельєрів. Пропоновані дослідження важливі для розвитку дизайну та дизайн-освіти в Україні та за кордоном, також вони стануть базовими для наукових розвідок у суміжних галузях науки.

1. Артеменко М. Тенденції додаткового оздоблення текстильної витинанки в сучасному дизайні одягу. Аркадія. 2015. №3. С. 36–40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ark_2015_3_8. (дата звернення 12.03.2019)
2. Білякович Л., Чорна О. Можливості застосування мозаїчного оригамі в сучасному дизайні одягу: *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2009. Вип. 6. С. 131–140. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2009_6_12. (дата звернення 12.03.2019)
3. Боб'як Д. Тенденції розвитку художнього розпису по тканині західного регіону України кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2016. №4. С. 86–92.
4. Будяк В. Колористичні та орнаментально-декоративні прийоми «гламуризації» одягу та доповнень до нього. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. №8. С. 4–7.
5. Гейл К., Каур Я. *Мода и текстиль: рождение новых тенденций перевод с англ.* Т. О. Ежов ; науч. ред. Т.В. Кулахметова. Минск : Гревцов Паблицер, 2009. 240 с.
6. Дідух А. Складна аплікація у колекціях прет-а-порте сучасних українських дизайнерів-модельєрів. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2012. №13. С. 25–28.
7. Дідух А. Проста аплікація у колекціях прет-а-порте сучасних українських дизайнерів-модельєрів. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 26. С. 67–71.
8. Затулий А. И. Разработка теоретических концепций формообразования авангардного костюма в системе дизайнерского проектирования: автореф. дис. ... д-ра искусствоведения : спец. 17.00.06 / МГТУ. Москва, 2007. 32 с.
9. Єременко І. І. Сучасний дизайн костюма: основні напрямки і тенденції розвитку. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2016. № 6. С. 14–17.
10. Жидких О. Б., Тригуб О. Л. Формотворчий аспект у створенні одягу з використанням технік декорування батік та печворк. *Art and Design*. 2018. № 2. С. 27–34. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/artges_2018_2_5. (дата звернення 25.04.2019)

11. Кириченко О. М., Баранова А. Г. Отделка как средство создания зрительных иллюзий в одежде. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2015. №1. С. 13–18.
12. Кісіль М. В. Концепції формоутворення костюма в західноєвропейському дизайні ХХ століття: витоки, розвиток, тенденції: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.07 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2010. 23 с.
13. Пластична виразність матеріалу в процесі формоутворення одягу. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. наук. праць* / за заг. ред. Н. Є. Трегуб. Вип. №1, 2. Харків : ХДАДМ, 2009. С. 159–160.
14. Кісіль М. В. Фактурне формоутворення в сучасному дизайні одягу. *Теорія та практика дизайну*. 2016. Вип. 9. С. 90–96. URL : [http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERM=S=1&S21STR=%D0%9A%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%20%D0%9C\\$](http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERM=S=1&S21STR=%D0%9A%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%20%D0%9C$) (дата звернення 22.04.2019)
15. Кузнецова М. М. Художественная структура авторского женского костюма в проектной культуре последней трети ХХ – начала ХХІ вв. : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. искусствоведения: 17.00.06 / Санкт-Петербургский гос. у-тет технологии и дизайна. СПб., 2010. 24 с.
16. Лагода О. М. Теоретичні підходи до розуміння художньої образності костюма в дизайні одягу. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2008. № 5. С. 77–84.
17. Лагода О. М. Художня образність в дизайні одягу. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2005. № 4,5. С. 177–181.
18. Лагода О. М. Художньо-образні особливості костюма в дизайні одягу кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.05 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2007. 275 с.
19. Легенький Ю. Метаистория костюма. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2004. 284 с.
20. Луковська О. Г. Художнє ткацтво Львова другої половини ХХ століття (художні особливості, традиції та новації): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.06 / Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2007. 20 с.

21. Маришук Т.В. Стилiстичнi ознаки художньо-промислових тканин для одягу в Україні : другої половини ХХ – початку ХХІ столiття. *Вiсник Харкiвської державної академiї дизайну i мистецтв*. 2011. № 5. С. 59–63.
22. Маришук Т. Творча практика художникiв текстилю другої половини ХХ столiття в Україні. *Народознавчi зошити*. 2013. № 6 (114). С. 1108–1120.
23. Мельник М. Т. Мода в контекстi художнiх практик ХХ столiття: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. мистецтвознавства, спец. 26.00.01 / Київ. нац. ун-т культури i мистец. Київ, 2008. 18 с.
24. Тканко З. Мода в Україні ХХ столiття. Львiв: Артос, 2015. 236 с.
25. Наседкина Ю. В. Основные категории эстетики постмодернизма и их воплощение в современной моде. *Мода в контексте культуры: сб. статей IV науч.-практ. конф. СПб. : Из-во СПб ГУКИ, 2010. Вып. 4. С. 81-87.*
26. Плешкова И. С. Концептуальное направление в дизайне одежды ХХ – начала ХХІ вв. : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. искусствоведения : 17. 00.06 / Санкт-Петербургский гос. у-тет технологии и дизайна. СПб., 2010. 30 с.
27. Сиротенко О. П., Переяслова М. О. Удосконалення процесу проектування орнаментальних аплікацій для декорування моделей одягу. *Вiсник Хмельницького національного університету*. 2015. № 2. С. 62–68. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2015_2_15. (дата звернення 18.03.2019)
28. Соболевська Н. Від декорування тканин до малярства на тканинах. *Народознавчi зошити*. 2013. № 6. С. 1103–1107.
29. Струмiнська Т. В. Стил ь “романтизм” i його особливостi в орнаментах текстильних виробiв. *Вiсник Харкiвської державної академiї дизайну i мистецтв*. 2015. № 1. С. 49–53.
30. Теслюк І. С. Українська промислова вибiйка другої половини ХХ – початку ХХІ столiття: культурологiчний аспект : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01 / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франкiвськ, 2010. 18 с.
31. Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кiнця ХХ – початку ХХІ столiття : тенденцiї, школи, національна специфіка: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. мистецтвознав. : 17.00. 06 / Львiвська національна академiя мистецтв. Львiв, 2009. 16 с.
32. Цимбалюк О. Л. Становлення непромислового (малого) дизайну одягу у Львовi впродовж 1990-х рокiв. *Вiсник Харкiвської державної*

- академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архитектура.* 2008. №7. С. 128–139. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2008_7_17. (дата звернення 18.03.2019).
33. Чупріна Н. В., Байрамова Х. М. Характеристика основних стильових напрямів індустрії моди, що відображують проблеми кризи споживання. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* 2015. №2. С. 73–77.
34. Чупріна Н. В., Сусук М. Б. Апсайклінг та його визначення як напряму екодизайну в сучасній індустрії моди. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* 2014. № 3. С. 38–41.
35. Fashion and art / Adam Geczy and Vicki Karaminas (eds). Oxford; N.Y.: Berg, 2012. 224 p.
36. Muller, Fl. Art et Mode / Florence Müller. Paris : Edition As-souline, 1999. 80 p. : ill.

References

1. Artemenko, M. (2015). Tendentsii dodatkovoho ozdoblennia tekstylnoi vytynanky v suchasnomu dyzaini odiahu. *Arkadiia*, 3, 36–40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ark_2015_3_8. [in Ukrainian]
2. Biliakovych L., Chorna O. (2009). Mozhlyvosti zastosuvannia mozaichnogo oryhami v suchasnomu dyzaini odiahu: Khudozhnia kultura. Aktualni problemy. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2009_6_12 [in Ukrainian].
3. Bobiak D. (2016). Tendentsii rozvytku khudozhnogo rozpysu po tkanyni zakhidnogo rehionu Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI stolittia. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 4, 86–92. [in Ukrainian]
4. Budiak V. (2015). Kolorystychni ta ornamentalno-dekoratyvni pryimy «hlamuryzatsii» odiahu ta dopovnen do noho. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 8, 4–7. [in Ukrainian]
5. Geyl, & K.Kaur Ya. (2009). Moda i tekstil: rozhdzenie novyih tendentsiy. Minsk : Grevtsov Pablisher. [in Russian]
6. Didukh A. (2012). Skladna aplikatsiia u kolektsiiakh pret-a-porte suchasnykh ukrainskykh dyzaineriv-modelieriv. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 13, 25–28. [in Ukrainian].
7. Didukh A. (2015). Prosta aplikatsiia u kolektsiiakh pret-a-porte suchasnykh ukrainskykh dyzaineriv-modelieriv. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 26, 67–71. [in Ukrainian].
8. Zatuliy A. I. (2007). Razrabotka teoreticheskikh kontseptsiy formoobrazovaniya avangardnogo kostyuma v sisteme dizaynerskogo proektirovaniya:

- Candidate's thesis. Moskva. [in Russian]
9. Yeremenko I. I. (2016). Suchasnyi dyzain kostiuma: osnovni napriamky i tendentsii rozvytku. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 6, 14–17. [in Ukrainian]
  10. Zhydykyh O. B. & Tryhub O. L. (2018). Formotvorchyi aspekt u stvorenni odiahu z vykorystanniam tekhnik dekoruvannia batik ta pechvork. *Art and Design*, 2, 27–34. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/artges_2018_2_5. [in Ukrainian]
  11. Kyrychenko O. M. & Baranova A. H. (2015). Otdelka kak sredstvo sozdaniya zrytelnykh ylliuzyi v odezhde. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 1, 13–18. [in Ukrainian]
  12. Ksil M. (2010). Kontseptsii formoutvorennia kostiuma v zakhidnoevropeiskomu dyzaini XX stolittia: vytoky, rozvytok, tendentsii: avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. mystetstvovnavstva: Candidate's thesis. Kharkiv. [in Ukrainian]
  13. Plastychna vyravnist materialu v protsesi formoutvorennia odiahu. Tradytsii ta novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti: zb. nauk. prats (Ed. Ye. Trihub), 1-2, 159–160. Kharkiv : KhDADM. [in Ukrainian]
  14. Ksil M. V. (2016). Fakturne formoutvorennia v suchasnomu dyzaini odiahu. *Teoriia ta praktyka dyzainu*, 9, 90–96. Retrieved from: [http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9A%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%20%D0%9C\\$](http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9A%D1%96%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%20%D0%9C$). [in Ukrainian]
  15. Kuznetsova M. (2010). Hudozhestvennaya struktura avtorskogo zhenskogo kostyuma v proektnoy kulture posledney treti XX – nachala XXI vv. : Candidate's thesis. SPb. [in Russian]
  16. Lahoda O. M. (2005). Khudozhnia obraznist v dyzaini odiahu. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 4-5, 177–181. [in Ukrainian]
  18. Lahoda O. M. (2007). Khudozhno-obrazni osoblyvosti kostiuma v dyzaini odiahu kintsia XX – pochatku XXI st: Candidate's thesis.. Kharkiv. [in Ukrainian]
  19. Legenkiy Yu. (2004). Metaistoriya kostyuma. Kiev : NMAU im. P. I. Chaykovskogo. [in Russian]
  20. Lukovska O. H. (2007). Khudozhnie tkatstvo Lvova druhoi polovyny KhKh stolittia (khudozhni osoblyvosti, tradytsii ta novatsii): Candidate's thesis. Lviv, 2007. [in Ukrainian]

21. Maryshchuk T.V. (2011). Stylistychni oznaky khudozhno-promyslovykh tkanyn dlia odiahu v Ukraini : druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 5, 59–63. [in Ukrainian]
22. Maryshchuk T. (2013). Tvorchа praktyka khudozhnykiv tekstyliu druhoi polovyny XX stolittia v Ukraini. *Narodoznavchi zoshyty*, 6 (114), 1108–1120.
23. Melnyk M. T. (2008). Moda v konteksti khudozhnykh praktyk XX stolittia: Candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian]
24. Tkanko Z. (2015). Moda v Ukraini XX stolittia. Lviv: Artos. [in Ukrainian]
25. Nasedkina Yu. (2010). Osnovnyie kategorii estetiki postmodernizma i ih voploschenie v sovremennoy mode. *Moda v kontekste kulturyi*, 4, 81–87. [in Russian]
26. Pleshkova I. S. (2010). Kontseptualnoe napravlenie v dizayne odezhdyyi HH – nachala XXI vv.: Candidate's thesis. SPb. [in Russian]
27. Sirotenko O. P., Pereyaslova M. O. (2015). Udoskonalennya protsesu proektuvannya ornamentalnih aplikatsiy dlya dekoruvannya modeley odyagu. *VIsnik Hmel'nitskogo natsionalnogo unIversitetu*, 2, 62–68. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2015_2_15. [in Ukrainian]
28. Sobolevska N. (2013). Vid dekoruvannya tkanyn do maliarstva na tkanynakh. *Narodoznavchi zoshyty*, 6, 1103–1107. [in Ukrainian]
29. Struminska T. V. (2015). Styl "romantyzm" i yoho osoblyvosti v ornamentakh tekstylnykh vyrobiv. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 1, 49–53. [in Ukrainian]
30. Tesliuk I. S. Ukrainська promyslova vybiika druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI stolittia: kulturolohichnyi aspekt : Candidate's thesis. Ivano-Frankivsk, 2010. [in Ukrainian]
31. Tkanko O. D. (2009). Mystetstvo kostiumu v Ukraini kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolittia : tendentsii, shkoly, natsionalna spetsyfika: Candidate's thesis. Lviv. [in Ukrainian]
32. Tsymbaliuk O. L. (2008). Stanovlennia nepromyslovoho (maloho) dyzainu odiahu u Lvovi vprodovzh 1990-kh rokiv. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhytektura*, 7, 128–139. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2008_7_17. [in Ukrainian]
33. Chuprina N. V. & Bairamova Kh. M. (2015). Kharakterystyka osnovnykh stylovykh napriamiv industrii mody, shcho vidobrazhuyut problemy kryzy spozhyvannia. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 2, 73–77. [in Ukrainian]
34. Chuprina N. V. & Susuk M. B. (2014). Apsaiklinh ta yoho vyznachennia yak napriamu ekodyzainu v suchasniy industrii mody. *Visnyk Kharkivskoi*

derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv, 3, 38–41. [in Ukrainian]

35. Fashion and art / Adam Geczy and Vicki Karaminas (eds). (2012). Oxford; N.Y.: Berg.

36. Muller, Fl. (1999). Art et Mode / Florence Müller. Paris : Edition As-souline.

ANNOTATION

Oleksandra Penchuk. Liana Biliakovych. The importance of decorating textile materials to create an artistic image of a costume abroad of the 20th – 21st centuries: historiographic aspect. The article discusses domestic and foreign scientific publications that reveal the imagery of decorating fabrics in the process of modeling clothing from the late twentieth to early twentieth centuries. They are systematized and analyzed, problems are identified that require further study, generalization or detail. Despite the huge number of works devoted to the design of clothes and decorating fabrics of the turn of the millennium, only a small part of scientists relate to the topic of creative symbiosis of art textiles with modeling, despite the researchers noted a high aesthetic level, individualization of the creative method and the prospect of copyrighted finds of such experiments. It is noted that the art history aspect of the figurative language of modern costume is considered by scientists fragmentarily, often the ethnographic or technological components of the process of shaping are emphasized. Thus, the article offers a comprehensive historiographic analysis of interpretations in the scientific literature of figurative finds of Ukrainian and foreign designers who turn to various traditional and new ways of decorating textiles, confirming or violating the so-called canons in the field of clothing design and creating new ones.

Key words: decoration of fabrics, image, fashion design, border of the 20th - 21st centuries, historiography

АННОТАЦИЯ

Александра Пенчук, Лиана Билякович. Значение декорирования текстильных материалов для создания художественного образа костюмарубежа XX – XXI ст.: историографический аспект. В статье рассматриваются отечественные и зарубежные научные публикации, в которых раскрыта образность декорирования тканей в процессе моделирования одежды конца XX – начала XX вв. Производится их систематизация и анализ, обозначены проблемы, которые требуют дальнейшего изучения, обобщения или же детализации. Несмотря

на огромное количество трудов, посвященных дизайну одежды и декорированию тканей рубежа тысячелетий, лишь незначительная часть ученых касается темы творческого симбиоза художественного текстиля с моделированием, несмотря на замеченные исследователями высокий эстетический уровень, индивидуализацию творческого метода и перспективность авторских находок таких экспериментов. Отмечено, что искусствоведческий аспект образного языка современного костюма рассматривается учеными фрагментарно, часто акцентируется этнографическая или технологическая составные процесса формообразования. Таким образом, статья предлагает комплексный историографический анализ интерпретаций в научной литературе образных находок украинских и зарубежных дизайнеров, обращающихся к различным традиционным и новым способам декорирования текстиля, утверждающих или нарушающих так называемые каноны в области дизайна одежды и создающих новые.

Ключевые слова: декорирование тканей, образ, дизайн одежды, рубеж XX – XXI вв., историография.